

lige politiske sammenhænge, hvor det bruges som argument for en ganske bestemt samfundsindretning. Det ville været glædeligt, om Støvring havde turdet udsætte selve begrebet for en kritisk historisk undersøgelse og således give et bud på, hvorfor begrebet sammenhængskraft, der oprindeligt blev lanceret som et socialpolitisk begreb i Nyrup-regeringen, i dag oftest optræder i sammenhængen 'national sammenhængskraft' og således er blevet højreflojens kampbegreb. Er det kun på højreflojen, der findes innovative ideologer? Det synes Støvrings bog at bekræfte – den er i hvert fald et eksempel på, hvordan det nationalkonservative vokabular har taget patent på nogle helt faste kernebegreber, som også har vundet indpas i den ikke-borgerlige lejr.

Spørgsmålet om skabelsen af et godt samfund er uløseligt forbundet med spørgsmålet om vore menneskelige relationer og dermed også spørgsmålet om den anden, den fremmede eller 'dem'. Den engelske forfatter og filosof Alain de Botton giver i bogen *Statusangst* følgende beskrivelse af kristendommens syn på den fremmede: "Den kristne vil sige, at den fremmede ikke findes; det eneste fremmede der findes, er vores mangel på forståelse for, at andre deler vores behov og svage punkter. Intet ville være mere ædelt eller sandt men-

neskeligt end at indse, at på alle afgørende punkter er vi faktisk netop som alle andre."

Det krav om assimilation, som Støvring fremfører, indebærer for mig at se en opfattelse af, at ikke-vestlige indvandrere ikke er som alle andre (danskere) og derfor må behandles som fremmede, indtil de har lært at tilpasse sig. Spørgsmålet er, om det fremmer sammenhængskraften, eller måske nærmere fører til splittelse? Læs bogen og vurder selv.

JOHAN CHRISTIAN NORD

Schopenhauers system

Søren R. Fauth: *Schopenhauers filosofi. En introduktion*, Informations Forlag, 2010, 408 sider, 299,- kr.

Omkring fem år efter udgivelsen af hans oversættelse af første bind af Arthur Schopenhauers hovedværk, *Verden som vilje og forestilling*, leverer Søren R. Fauth nu endnu et fremstød for åbningen af Schopenhauers filosofi for den danske læser.

Et centralt forehavende med den nu udgivne introduktion er at gøre op med den fordom og myte angående manglende konsistens i Schopenhauers tænkning, der ifølge Fauth er fremherskende

i såvel fagfilosofien som andre åndsvidenskabelige discipliner, og i modsætning hertil at fremstille Schopenhauer som "systematisk filosof fuldt på linje med både Kant og Hegel", som det hedder på bogens bagsidetekst.

I overensstemmelse med denne ambition er indføringen foruden en indledning, hvori liv og værk skitseres i en kondenseret form, opdelt i fire overordnede dele, der gradvist indfører læseren i Schopenhauers tænkning. Opdelingen i disse fire dele korresponderer med Schopenhauers egen firdeling af sin tænkings revir i *Verden som vilje og forestillings* første del. I de fire dele, der bærer overskrifterne *Erkendelsesteori*, *Naturens metafysik*, *Det skønnes metafysik* og *Moralens metafysik*, føres læseren med sikker hånd gennem det, der i Fauths kyndige destillat (men, bør det tilføjes, bestemt også ved læsning af Schopenhauers egen krystallklare tyske prosa) i allerhøjeste grad viser sig at have form af et afrundet filosofisk system, med hvad dertil hører.

Som det fremgår af Fauths fremstilling, er Schopenhauers system med hele dets kuldkastning af menneskelig ærgerrighed og fornuftskult således opbygget på aldeles disciplineret vis. Knivskarpt fremstår det, hvordan erkendelsesteorien om verdens karakter af *min* forestilling, den uforblændede ud-

lægning af viljens og lidelsens primat i naturens vrimmel, kunstens karakter af momentan forløsning fra lidelsesfuld villen og den endelige udpegning af den sjældent forekommende fuldstændige forløsning fra verden med største naturlighed føjer sig sammen til den schopenhauerske tankebygning.

På de steder, hvor sammenføjerne ikke desto mindre enten knager, eller hvor man – i særdeleshed fra fagfilosofisk hold – har ment at høre en uskon mislyd, viger Fauth imidlertid ikke tilbage for at gå i flæsket på frankfurteren og vender og drejer med stor ærlighed de umiddelbart paradokslignende træk i Schopenhauers filosofi. Eksempelvis spørgsmålet om, hvorvidt viljen med rette kan anskues som *das Ding an sich*, der har vakt anstod hos kantianere og andre (rigid) rationalistisk sindede fortolkere, behandles omfattende og uden omsvøb for de fortællelser eller selvmodsigelser, om man vil, Schopenhauer ikke undgår.

Gennem hele monografien øser Fauth righoldigt med citater og ofte ganske lange passager fra såvel hovedværket som andre dele af Schopenhauers forfatterskab og belægger således i meget overbevisende grad sine fremstillinger med tænkerens egen sprudlende og spidse pen. Særligt de mange citater fra det (endnu uoversatte!) disserta-

tionsskrift *Über die vierfache Wurzel des Satzes vom Grunde*, der kan læses – og af Schopenhauer tillige med Kants samlede arbejder også forudsattes læst – som et erkendelsesteoretisk præludium til det bredere favnende hovedværk, giver et godt grundlag for forståelsen af de tanker, der bringes til udfoldelse i selve viljesmetafysikken og læren om forløsningen fra viljeseksistensen.

Afslutningsvist skal det fra denne anmelder regnes Fauth til største ros, at han *ikke* fortæber sig i for undersøgelsen uvedkommende filosofihistoriske digressioner, men forbliver tro mod sit arbejdes genstand. Det er således absolut vederkvægende at få lov til at læse sig ind i Schopenhauers tænkning uden eksempelvis at skulle trættes med hans egensindigt oprørske og viljesbesyngende discipel, Nietzsche, der udelukkende nævnes en håndfuld gange, hvor dette er aldeles forståeligt. Her drejer det sig ikke om sejrberuset livsfilosofi, men derimod om en tænker, hvis ærinde var en nøgtern besindelse på den menneskelige eksistens med alle dens overvældende begrænsninger.

Tilbage står nu blot at ønske, at denne bog må finde sin skare af læsere med de følger, dette kunne tænkes at have for et øget kendskab til Schopenhauer i det danske åndsliv, samt at dansken enten tilegner sig tilstrækkelige tyskkundskaber

til et selvstændigt møde med Schopenhauers eget værk, eller at Fauth sætter sig for at foranstalte udgivelsen af flere bind af det stort set endnu uoversatte værk. Det sidste nok mere realistisk end det første.

NIELS KAYSER NIELSEN

Sted: en anledning til at ytre sig

Dan Ringgaard: Stedssans, Aarhus Universitetsforlag, 2010, 301 sider, 298,- kr.

Den danske forskning i rum og sted er i grove træk delt op i to retninger. Det fremgår bl.a. af Louise Fabians oversigtsartikel i *Slagmark* nr. 57. Den ene betoner handlingernes, kroppens og gøremålenes stedsskabelse; den anden vægter i stedet det medialiserede, omskrevne og fortalte rum. I sidstnævnte optik er det en fordel for et sted, hvis det har været i fjernsynet eller er en turistdestination. Denne bog hører – hovedsageligt – hjemme i den sidste afdeling.

Det hører til god anmelderpraksis at vurdere en bog på dens egne præmisser. Det skal der også tages udgangspunkt i her. Grundsynspunktet for bogen slås fast i dens indledning. Det hedder her, at stedet skal belyses litterært og i,